

Tartu Ülikool
Psühholoogia instituut

Egle Valdaru

EALISED JA SOOLISED ERINEVUSED LASTE KONFLIKTIKÄITUMISES

Seminaritöö

Juhendaja: Anni Tamm

Kaasjuhendaja: Tiia Tulviste

Läbiv pealkiri: Laste konfliktikäitumine

Tartu 2013

Sisukord

Kokkuvõte	3
Abstract	3
Sissejuhatus	4
Soolised erinevused.....	5
Ealised erinevused.....	5
Meetod.....	7
Valim	7
Mõõtvahend.....	7
Vastuste kodeerimine	8
Tulemused	9
Kirjeldav statistika.....	9
Multinominaalne logistiline regressioonanalüüs.....	9
Arutelu ja järeldused	11
Soolised erinevused.....	12
Vanuselised erinevused	12
Kirjandus	14

Kokkuvõte

Töö eesmärgiks oli uurida ealisi ja sooli erinevusi laste konfliktikäitumises nende klassikaaslastega. Valimisse kuulusid 83 4. ja 71 8. klasside õpilast. Konfliktide lahendamise strateegiate uurimiseks kasutati hüpoteetilisi konfliktsituatsioone. Situatsioonis, kus klassikaaslane rääkis lapsest teistele halba ja situatsioonis, kus klassikaaslane pidas lapse muusikamaitset halvaks, pakkusid poisid tüdrukutest rohkem konflikti vältimise strateegiat. Halva hinde eest halvustamise situatsioonis ja tagarääkimise korral pakkusid poisid rohkem agressiivset strateegiat kui tüdrukud. Muusikamaitse halvustamise situatsioonis vähenes vanuse suurenedes agressiivsete strateegiate kasutamine. Tagarääkimise ja halva hinde saamise üle naermise situatsioonides vähenes aga vanuse kasvades tõenäosus pakkuda konflikti ja klassikaaslase vältimist ning oma emotsionaalsele seisundile viitamist.

Abstract

The aim of the study was to examine age and gender differences in children's conflict behavior with their classmates. The sample included 83 students from the 4th grade and 71 from the 8th grade. Hypothetical conflict situations were used for examining children's conflict management strategies. In a situation where a classmate backbited the target child and in a situation where a classmate considered the target child's music taste bad, boys suggested more conflict avoidance strategies than girls. In a situation where one was laughed at for getting a bad grade and in case of backbiting, boys were more likely to propose aggressive strategies than girls. Regarding the effect of age, in a situation where one was put down for having a bad taste in music, the use of aggressive strategies decreased with age. In case of backbiting and getting a bad grade, the likelihood of suggesting conflict and classmate avoidance and the likelihood of referring to one's emotional state declined with age.

Sissejuhatus

Konfliktid on normaalne osa inimeste igapäevaelust. Cooperi (2003) järgi on konfliktisituatsioonid olukorrad, kus ühe osapoole huvid ei ühti teise osapoole omadega. Konfliktide konkreetsem olemus sõltub aga sellest, kui lähedastes suhetes on omavahel konfliktis osalevad osapooled (Laursen, 1993). Antud töö keskendub laste ja teismeliste konfliktidele klassikaaslastega ning uurib kas nende lahendamises esineb soolisi ja vanuselisi erinevusi.

Varasemalt ei ole laste konflikte klassikaaslastega palju uuritud. Mõnede uurimuste põhjal võib aga eeldada, et need ei ole nii sagedased kui konfliktid pereliikmete või sõpradega. On leitud, et 80% teismelise koolipäeval toimunud konfliktidest on pigem pereliikme, sõbra või partneriga (Laursen, 1995). Kõige sagedamini on teismelised konfliktis emaga ja need lahkkelid on kordades sagedasemad kui teistega. Konfliktide sageduse järgi reastades järgnevad emale lähedased sõbrad, partnerid, õed-vennad, isa ja alles siis teised eakaaslased.

Konfliktide sagedusest hoolimata on oluline uurida laste konfliktikäitumist erinevates kontekstides. Ühelt poolt väidetakse, et laste ja noorte konfliktilahendamise viisid, mida nad kasutavad oma vanematega on tihedalt seotud viisidega mida nad kasutavad oma sõpradega (Doorn et al., 2011). Samas Jensen-Campbell ja Graziano (2000), kes uurisid noorte konfliktikäitumist erinevat tüüpi suhetes, leidsid, et suhte lähedus mõjutab konfliktide olulisust ja olemust. Et teha kindlaks suhte erinevus paluti noortel hinnata suhte lähedust. Tulemused näitasid, et noored pidasid meeldivamaks koos ajaveetmist, jagamist ja lähedust oma vanemate, õdede-vendade või sõpradega kui tuttavatega. Konflikte sõpradega hinnati olulisemaks kui konflikte tuttavatega, samas poisid pidasid konflikte õdede-vendadega vähem oluliseks kui konflikte tuttavatega. Kuna antud töö uurib konflikte klassikaaslastega, kellega ei olda ilmtingimata sõprussuhtes, võib olla, et uurimuses osalejad kasutavad palju ennastkehtestavaid strateegiaid, mis aitavad neil enda eesmäärke saavutada.

On ka väidetud, et on võimalik, et suhetes sõpradega väldivad teismelised rohkem konflikte, sest nendes suhetes on suhte katkemine konflikti tagajärjel kõige tõenäolisem (Laursen, 1995). Samuti on mitmeid erinevaid võimalusi, kuidas konfliktisituatsioonides käituda. Konfliktikäitumine on oluline oskus, mida kasutatakse ja õpitakse erinevates suhetekontekstides. Doorn et al. (2011) uurimus näitas, et nii vanemad kui sõbrad seavad tingimused konfliktisituatsioonide harjutamiseks ja õppimiseks ja sellega vormitakse noorukite konfliktikäitumine tulevikus.

Soolised erinevused

Poisid ja tüdrukud on oma olemuselt erinevad ja võib eeldada, et ka nende konfliktikäitumine on erinev. Laursen (1995) leidis, et tüdrukud on sagedamini konfliktides kui poisid. Tüdrukutel oli poistega võrreldes rohkem lahkkelisid oma ema, lähedaste sõprade ja partneritega. Samas ei leitud konfliktide rohkuse poolest erinevust eakaaslaste vahel. Varasemalt on ka leitud, et tüdrukud kasutavad rohkem prosotsiaalseid strateegiaid kui poisid (Pakaslahti, Karjalainen & Keltikangas-Järvinen, 2002). Poisid kasutavad aga rohkem agressiivset ja järeleandmisestrategiat (Keltikangas-Järvinen & Terav, 1996). Ka Özgülük ja Erdur-Baker (2010) jõudsid järelduseni, et tüdrukud kasutavad rohkem veenvaid ja allaandlikke strateegiaid ja poisid rohkem agressiivseid lahendusi. Owens, Daly ja Slee (2005) leidsid, et tüdrukud kasutavad rohkem kompromisse ja konfliktide vältimist kui poisid. Antud uurimuses ei leitud aga, et poisid kasutaksid rohkem agressiivseid strateegiaid kui tüdrukud. Samas Singeri ja Doornenbali (2006) uurimuse tulemused näitasid, et rohkem tüdrukuid (39%) kui poisse (11%) kasutaksid verbaalset ja füüsilist jõudu, et peatada kiusamine.

Üldiselt on aga leitud, et tüdrukute vahelises sõpruses on kordades rohkem positiivset probleemide lahendamist, tagasitõmbumist ja järeleandmisi kui poistevahelises sõpruses (Wied, Branje & Meeus, 2007). On võimalik, et tüdrukutelt oodatakse kõrgema sotsiaalse staatuse saavutamiseks enam protsotsiaalset käitumist kui poistelt (Pakaslahti, Karjalainen & Keltikangas-Järvinen, 2002).

Ealised erinevused

Lisaks soolistele erinevustele võib konfliktikäitumine erineda ka ealiselt. Jensen-Campbell ja Graziano (2000) ei leidnud seost teismeliste vanuse ja konfliktide sageduse vahel. Konfliktide lahendamise osas on aga leitud, et vanuse kasvades suureneb prosotsiaalsete strateegiate kasutamine (Laursen, Finkelstein & Townsend Betts, 2001). Ka Komolova ja Wainryb (2011) jõudsid järeldusele, et vanemad lapsed mõistavad rohkem suhete olemust ja seetõttu kasutavad rohkem protsotsiaalseid strateegiaid. Nende tulemused näitasid, et 17-aastased eristasid selgelt neid situatsioone, mille korral olid erinevate poolte esitatud väited võrdse või ebavõrdse kaaluga ja mõistsid, et sõprussuhe tähendab mitte ainult jagamist vaid ka toetamist. Selle tõttu sellistes olukordades, kus sõbra vastulaused olid tunduvamalt kaalukamad kui enda omad, väitsid enamus 17-aastaseid, et nad käituksid vastavalt sõbra eelistusele. 5- ja 10-aastaste andmetest selgus, et enamus lastest järgiksid kõikides olukordades oma sõprade tahtmist, isegi nende juhtudel, kus osapoolte põhjendused on samaväärsed. Pakaslahti, Karjalainen & Keltikangas-Järvinen (2002) jõudsid teistsuguse

järelduseni. Nende uurimus näitas, et nooremad kasutavad rohkem prosotsiaalseid strateegiaid kui vanemad lapsed.

Üheks konflikti lahendamise viisiks on ka agressiivsus. Agressiivne käitumine on olnud mitmete uurimuste keskmeks (Takahashi, Koseki & Shimada, 2009; Keltikangas-Järvinen, 2001). Keltikangas-Järvinen (2001) leidis 10-17 aastaste noorte sotsiaalsete oskuste arengu uurimisel, et agressiivse käitumisega lapsest ei kasva tavaliselt prosotsiaalse käitumisega noorukit. Võib arvata, et see noor, kes kasutab 10-aastasena rohkem agressiivseid strateegiaid, kasutab neid ka 17-aastasena.

Takahashi et al. (2009) uurisid neljanda kuni üheksanda klassi laste probleemide lahendamise strateegiate arengut ja arenguga seoses olevaid komponente, mis põhjustavad agressiivsust. Töö käigus hindasid nad laste alternatiivse mõtlemise oskusi, lahenduste arengut ja agressiivset käitumist. Uurijad leidsid oodatavalt, et laste konfliktide lahendamise oskused paranevad vanemaks saades. Lisaks ilmnas, et agressiivsete strateegiate kasutamine muutub sagedasemaks koos laste vanusega.

Singer ja Doornenbal (2006) uurisid aga 9 kuni 13 aastaste laste käitumist olukorras, kus nende sõber reedab neid. 58% osalenud lastest väitsid, et nad käituksid agressiivselt, kui nende sõber neid reedaks ja 31% vastanutest teeskleksid, et antud olukord ei tee neile haiget ning selle põhjenduseks väideti, et nad on nii tugevad, et teised lõpetavad nende narrimise.

Peale selle, et teismelistel on kasvav vajadus autonoomsuse järgi, on nad rohkem kindlamad ka oma sõprussuhetes. Seetõttu kardavad nad vähem kui nooremad, et enda otsustele kindlaks jäädes rikuvad nad oma sõpruse (Komolova & Wainryb, 2011). Sama võib kehtida ka nende suhete kohta klassikaaslastega.

Käesolev uurimus

Antud töö eesmärk on välja selgitada, millised on ealised ja soolised erinevused klassikaaslastega konfliktide lahendamises. Selleks kasutatakse ka varasemates uurimustes sagedasti kasutatud hüpoteetilisi konfliktsituatsioone. Püstitati hüpotees, et vanusega konfliktide lahendamise strateegiad paranevad ja tüdrukud lahendavad konflikte paremini kui poisid.

Meetod

Valim

Valimisse kuulusid 154 Pärnumaa koolide 4. ja 8.klasside õpilast. Kõikide katses osalenute vanematelt küsiti eelnevalt kirjalikku nõusolekut nende laste uurimuses osalemiseks. Katseisikutest 83 kuulusid 10-11 aastaste vanusegruppi ja 71 isikut 14-15 aastaste vanusegruppi. Noorema vanusegrupi vastajatest olid 47% poisid ja 53% tüdrukud ning vanema vanusegrupi vastajatest 42% poisid ja 58% tüdrukud. 4. klasside õpilaste keskmine vanus oli 10,47 ($SD=0,50$) ja 8. klasside õpilaste keskmine vanus oli 14,59 ($SD=0,6$). Küsimustik jagati kahe erineva kooli õpilastele. Uuringus osales neli neljandat ja kolm kaheksandat klassi.

Mõõtvahend

Laste konfliktikäitumise uurimiseks kasutati hüpoteetilisi konfliktisituatsioone. Sarnase meetodiga uurisid Phinney et al. (2005) noorukite konfliktikäitumist oma vanematega. Phinney et al. (2005) uurimuse eesmärgiks oli välja selgitada noorukite autonoomsuse väljendamist ja faktoreid, mis mõjutavad nende konfliktikäitumist. Antud uurimus erineb Phinney et al. (2005) uurimusest selle poolest, et uuritakse konflikte klassikaaslastega. Konfliktilugude loomiseks läbiti mitmed etapid. Varasemalt viidi läbi eeluuring, mille raames küsitleti kokku 50 neljanda ja kaheksanda klassi õpilast. Osalejatel paluti vabas vormis kirjeldada, millised on nende sagedasemad konfliktid klassikaaslastega. Tuginedes eeluuringu raames saadud vastustele, valiti välja 4 sagedasemat juhtumit ja loodi nende põhjal erinevad konfliktilood (vt. tabel 1). Õpilastel paluti kirjeldada, kuidas nad antud olukorras käituksid. Ankeet sisaldas ka küsimusi vastaja soo ja vanuse kohta.

Tabel 1: Konfliktilood strateegiate kasutamise väljaselgitamiseks

1. *Tagarääkimine*. Saad teada, et klassikaaslane on sinust taga rääkinud. Sinust seljataga räägitud jutt ei vasta aga tõele. Kuidas sa sellises olukorras käituksid?

2. *Bänd*. Räägid klassikaaslastele uuest lahedast bändist. Üks klassikaaslane ütleb sulle, et talle selle bändi muusika küll ei meeldi ja ta ei saa aru, kuidas sina seda kuulata saad. Kuidas sa sellises olukorras käituksid?

3. *Kontrolltöö*. Ühes õppeaines on tulemas raske kontrolltöö. Palud oma klassikaaslaselt abi selleks õppimisel. Klassikaaslane aga leiab vabanduse, et seda mitte teha. Kuidas sa sellises olukorras käituksid?

4. *Tunnikontroll*. Õpetaja teeb tunnikontrolli. Kuna sa eelmine päev koolist puudusid, said selle eest halva hinde. Sinu klassikaaslane naerab ja ütleb sulle, et see töö oli ju nii lihtne. Kuidas sa sellises olukorras käituksid?

Vastuste kodeerimine

Õpilaste vastuste analüüsimiseks loodi kodeerimise süsteem. Selle loomisel tugineti nii varasematele uurimustele kui ka esialgsele andmete analüüsile. Näiteks Phinney et al. (2005) uurimuses oli lisaks antud uurimuste strateegiatele petmine ning Campbell ja Doyle (2011) jagas enesekehtestamise veel eraldi füüsiliseks ja verbaalseks. Käesolevas uurimuses jagati õpilaste vastused 8 kategooriasse. Erinevad kategooriad on välja toodud tabelis nr 2.

Tabel 2: Konfliktide lahendamise strateegiad

Strateegia	Kirjeldus
Emotsionaalne seisund	Laps väljendab oma tundeid (näiteks: „olen väga kurb“)
Konflikti vältimine	Laps ei tee olukorrast välja (näiteks: „lähen küsin siis abi kelleltki teiselt“)
Selgituse küsimine	Laps tahab teada, miks tema klassikaaslane nii käitub (näiteks: „küsin, miks ta mind aidata ei taha“)
Agressiivne	Laps kasutaks verbaalset või füüsilist agressiivsust (näiteks: lähen annan talle kerepeale“)
Tagasitegemine	Laps soovib klassikaaslasele tagasi teha (näiteks: „räägin kõikidele temast ka jutte, mis tõe ei vasta“)
Inimeste vältimine	Laps väldiks klassikaaslast (näiteks: „ma ei räägi temaga enam kunagi“)
Konflikti pole	Laps arvab, et selline olukord ei ole konflikti vääriline, (näiteks: „igäühel on erinev maitse“)
Muu	Need olukorrad, mis eelnevate kategooriate alla ei kuulu.

Tulemused

Andmeid analüüsiti SPSS 17.0 abil.

Kirjeldav statistika

Andmetest selgus, et kõige sagedasemad strateegiad olid seletuse küsimine ja konflikti vältimine. Seletuse küsimist kasutati tagarääkimiseloo korral 36,6%, bändiloo korral 33,8%, kontrolltöölöö korral 4,2% ja tunnikontrolli juhtumiloo korral 50%. Konflikti vältimise osakaalud olid vastavates lugudes 19,6%, 17,6%, 61,8% ja 14,5%. Kõige vähem kasutati aga tagasitegemist ja inimeste vältimist. Tagasitegemise korral olid vastavate lugude protsendid 4,6% , 0%, 13,2% ja 3,9%. Inimeste vältimine oli tagarääkimise korral 18,3%, bändiloo korral 2,7%, kontrolltöö korral 6,3% ja tunnikontrolli juhtumiloo korral 9,9%.

Multinominaalne logistiline regressioonanalüüs

Soo ja vanuse mõju õpilaste konfliktide lahendamise strateegiatele uuriti multinominaalse logistilise regressioonanalüüsiga iga hüpoteetilise situatsiooni puhul eraldi. Kuna kõige sagedasemaks strateegiaks oli selgituse küsimine, valiti see kategooria võrdluskategooriaks.

Tagarääkimine. Tagarääkimise situatsioonis mõjutas õpilaste vastuseid nii nende sugu kui ka vanus (vt tabel 3). Kui vanus suurenes ühe ühiku võrra, vähenes tõenäosus viidata pigem emotsionaalsele seisundile kui küsida selgitust 1,93 korda. Vanuse kasvades vähenes ka konflikti ($B = -,303$) ning inimeste vältimise ($B = -,483$) tõenäosus. Kui tüdrukud pakkusid suurema tõenäosusega selgituse küsimist, siis võrreldes tüdrukutega, pakkusid poisid 3,11 korda suurema tõenäosusega konflikti vältimise strateegiat ning 6,33 korda suurem tõenäosusega pigem agressiivset strateegiat kui selgituse küsimist.

Mudeli headust hindasin Pearsoni Chi-Square abil: 77,177, $df=45$, $p=0,21$

Tabel 3

Soo ja vanuse mõju õpilaste strateegiatele tagarääkimise olukorras

Strateegia	<i>B</i>	<i>SE</i>	<i>Exp (B)</i>
Emotsionaalsele seisundile viitamine			
Vanus	-,656***	,201	,519
Konflikti vältimine			
Vanus	-,303**	,115	,739

Poisid (vs tüdrukud)	1,135*	,484	3,110
Agressiivne			
Poisid (vs tüdrukud)	1,846*	,865	6,332
Inimeste vältimine			
Vanus	-,483***	,129	,617

Märkus.Võrdluskategooriaks on selgituse küsimine; * $p=.05$, ** $p=.01$, *** $p<.001$

Bänd. Bändi situatsioonis mõjutas samuti õpilaste vastuseid nii nende sugu kui ka vanus (vt tabel 4). Kui vanus suurenes ühe ühiku võrra, vähenes tõenäosus kasutada agressiivset strateegiat 1,3 korda. Vanuse kasvades suurenes ka tõenäosus, et konflikti sellises olukorras ei olegi ($B = ,380$). Võrreldes tüdrukutega, pakkusid poisid 2,94 korda suurema tõenäosusega pigem konflikti vältimist.

Mudeli headust hindasin Pearsoni Chi-Square abil: 42,285, $df=45$, $p=0,588$.

Tabel 4

Soo ja vanuse mõju õpilaste strateegiatele bändi kuulamise olukorras

Strateegia	<i>B</i>	<i>SE</i>	<i>Exp (B)</i>
Konflikti vältimine			
Poisid (vs tüdrukud)	1,077*	,509	2,936
Konflikti pole			
Vanus	,380***	,119	1,462
Agressiivne			
Vanus	-,262*	,129	,769

Märkus.Võrdluskategooriaks on selgituse küsimine; * $p=.05$, ** $p=.01$, *** $p<.001$

Kontrolltöö

Mudeli headust hindasin Pearsoni Chi-Square abil: 58,882, $df=54$, $p=0,302$.

Antud olukorras ei leitud ühtegi statistiliselt olulist seost ja seega sugu ja vanus vastuseid ei mõjutanud.

Tunnikontroll. Ka tunnikontrolli situatsioonis mõjutas õpilaste vastuseid nii nende sugu kui ka vanus (vt tabel 5). Kui vanus suurenes ühe ühiku võrra, vähenes tõenäosus viidata pigem emotsionaalsele seisundile kui küsida selgitust 2,83 korda. Vanuse kasvades vähenes ka konflikti ($B = -,261$) ning inimeste vältimise ($B = -,501$) tõenäosus. Võrreldes tüdrukutega,

oli poistel 4,85 korda suurem tõenäosus kasutada pigem agressiivset strateegiat, kui et küsida selgitust.

Mudeli headust hindasin Pearsoni Chi-Square abil: 53,545, $df=54$, $p=0,492$.

Tabel 5

Soo ja vanuse mõju õpilaste strateegiatele tunnikontrolli olukorras

Strateegia	<i>B</i>	<i>SE</i>	<i>Exp (B)</i>
Emotsionaalsele seisundile viitamine			
Vanus	-1,042**	,382	,353
Konflikti vältimine			
Vanus	-,261*	,122	,770
Agressiivne			
Poisid (vs tüdrukud)	1,580**	,631	4,853
Inimeste vältimine			
Vanus	-,501**	,170	,606

Märkus. Võrdluskategooriaks on selgituse küsimine; * $p=.05$, ** $p=.01$, *** $p<.001$

Arutelu ja järeldused

Töö eesmärgiks oli uurida millised on soolised ja ealised erinevused laste ning teismeliste konfliktikäitumises klassikaaslastega. Kahe juhtumiloo korral jõuti järeldusele et tüdrukud kasutavad konfliktides klassikaaslastega rohkem prosotsiaalseid strateegiaid kui poisid ja et poisid kasutavad rohkem agressiivseid strateegiaid kui tüdrukud. Selgus ka see, et teismeliste vanuse suurenedes väheneb tõenäosus, et viidatakse pigem emotsionaalsele seisundile kui küsitakse selgitust. Bändiloo korral selgus, et vanemaks saades väheneb agressiivse strateegia kasutamine. Tulemused näitavad, et tüdrukud lahendavad võrreldes poistega konflikte paremini ning vanusega strateegiad paranevad.

Kõige sagedasemad strateegiad oli selgituse küsimine ja konflikti vältimine ning kõige harvemad klassikaaslase vältimise ja talle tagasitegemise strateegiad. Laursen (1995) leidis, et eakaaslastega on vähem tülisid kui pereliikmete või sõpradega. kuna konfliktide olemus sõltub suhte olulisusest (Laursen, 1993), siis võib tülide vähesuse põhjuseks ollagi see, et konflikte välditakse eakaaslastega rohkem kui sõpradega. Antud uurimuse tulemused näitasidki, et konfliktide vältimine on üheks sagedamini kasutatavaks strateegiaks. Kõige sagedasemaks strateegiaks oli selgituse küsimine, mis viitab sellele, et laste ja teismeliste

jaoks on suhted klassikaaslastega olulised ja nende hoidmiseks püütakse konflikte vältida või need suhtluse teel lahendada.

Soolised erinevused

Nii tagarääkimise kui tunnikontrolli loo korral pakkusid poisid rohkem agressiivseid strateegiaid kui tüdrukuid, nagu ka varasemalt leitud on. (Keltikangas-Järvinen ja Terav, 1996). Ka konfliktide vältimise strateegiaid pakkusid poisid nii tagarääkimise kui ka bändiloo korral umbes kolm korda tüdrukutest rohkem. Tulemuste puhul võib järeldada, et tüdrukud eelistavad pigem prosotsiaalset (selgituse küsimist) kui agressiivset strateegiat. Antud tulemus toetab Keltikangas-Järvineni ja Terava (1996) uurimuse tulemust, mille järgi poisid kasutavad tüdrukutest rohkem agressiivset ja järeleandmisestrategiat. Poiste Agressiivne strateegiad ilmnes tagarääkimise ja tunnikontrolliloo korral, mõlemas loos kahjustati vastaja mainet, ühel juhul räägiti vastajast teistele tõele mittevastav lugu ja teisel korral kahjustati mainet vastaja teadmiste koha pealt. On võimalik, et poiste jaoks on oma staatus olulisem kui tüdrukute jaoks.

Tüdrukud eelistavad pigem prosotsiaalseid strateegiaid ja selle üheks põhjenduseks võib olla see, et tüdrukutelt oodatakse kõrgema sotsiaalse staatuse saavutamiseks enam prosotsiaalset käitumist kui poistelt (Pakaslahti, Karjalainen & Keltikangas-Järvinen, 2002).

Vanuselised erinevused

Vanuse suurenedes vähenes oma emotsionaalsele seisundile viitamine, konflikti ja inimeste vältimine ning agressiivse strateegia kasutamine. Samuti suurenes vanusega muusikamaitsete erinevuse situatsioonis olukordade rohkus, mille korral vastajad olukorras konflikti ei näinud.

Bändiloo korral selgus, et vanemaks saades väheneb agressiivse strateegia kasutamine. Kuigi Pakaslahti, Karjalainen & Keltikangas-Järvinen (2002) väitsid, et prosotsiaalsete strateegiate kasutamine on sagedasem noortemate laste konfliktide korral, siis antud uurimuse tulemused toetavad Laursen, Finkelstein & Townsend Betss'i (2001) ja Komolova & Wainryb'i (2011) uurimuste tulemust, mille järgi vanemad lapsed mõistavad rohkem suhete olemust ja kasutavad rohkem prosotsiaalseid strateegiaid. Võrreldes selgituse küsimisega, pakkusid vanemad lapsed vähem emotsionaalsele seisundile viitamist, konfliktide ja inimeste vältimist ning agressiivset strateegiat.

Vanuseline erinevus agressiivse strateegia kasutamises ilmnes ainult bändiloo korral ja antud loo korral näitasid tulemused, et vanemad lapsed pakkusid vähem agressiivset strateegiat ja seega Takahashi et al. (2009) uurimusega see kooskõlas ei ole. Üheks põhjuseks,

miks ainult antud juhtumiloos selline erinevus välja tuli, võib olla see, et vanemad vastajad on teadlikumad inimeste erinevustest ja arvestavad nendega rohkem, mitmete vanema vanusegrupi vastajate kommentaariks oli, et igal inimesel on oma maitse ja see ei ole põhjus, miks tülitsema.

Töö piiranguteks oli see, et ei ole teada, keda vastajad ette kujutasid, kas kujutatud klassikaaslasena oli samast soost inimene või vastassoost ja kas antud inimesega ollakse lähedases suhtes või mitte. Kui kirjeldatud situatsioonides kujutati klassikaaslasena poissi, siis võis sooline efekt just nimelt sellest olla tingitud, sest on tõenäoline, et klassiõde lahendab konflikti klassivennaga teisiti kui klassivend klassivennaga. Samuti võib tulemusi mõjutada see, kas ette kujutatud klassikaaslasena ollakse sõprussuhtes või mitte. Töö piiranguks võib olla ka hüpoteetiliste konfliktisituatsioonide kasutamine, sest vastajad võisid vastata nii, kuidas nende arvates peaks käituma, Edasistes uurimustes tuleks nende piirangutega arvestada. Kuigi tööl oli ka mõningaid puudusi, võib siiski järeldada, et vanuse suurenedes konflikti lahendamise oskused paranevad ja tüdrukud lahendavad konflikte edukamalt kui poisid.

Kirjandus

- Cooper, H. H. A. T. (2003). What Is Conflict? *Journal of Police Crisis Negotiations*, 3, 85-100.
- Doorn, M. D., Branje, S. J. T, Goede, I. H. A., VanderValk, I. E. (2011). Longitudinal Spillover Effects of Conflict Resolution Styles Between Adolescent-Parent Relationships and Adolescent Friendships. *Journal of Family Psychology*, 25, 157-161.
- Jensen-Campbell, L. A., Graziano, W. G. (2000). Beyond the School Yard: Relationships as Moderators of Daily Interpersonal Conflict. *Society for Personality and Social Psychology*, 26, 923-935.
- Keltikangas-Järvinen, L. & Terav, T. (1996). Social Decision-Making Strategies in Individualist and Collectivist Cultures : A Comparison of Finnish and Estonian Adolescents. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 27, 714-732.
- Keltikangas-Järvinen, L. (2001). Aggressive behaviour and social problem-solving strategies: a review of the findings of a seven-year follow-up from childhood to late adolescence. *Criminal Behaviour and Mental Health*, 11, 236-250.
- Komolova, M. & Wainryb, C. (2011). 'What IWant and What YouWant': Children's Thinking about Competing Personal Preferences. *Social Development*, 20, 334-352.
- Laursen, B. (1993). The perceived impact of conflict on adolescent relationships. *Merrill-Palmer Quarterly*, 39, 535-550.
- Laursen, B. (1995). Conflict and Social Interaction in Adolescent Relationships. *Journal of Research on Adolescence*, 5, 55-70.
- Laursen, B., Finkelstein, B. D., & Townsend Betts, N. (2001). A developmental meta-analysis of peer conflict resolution. *Developmental Review*, 21, 423-449.
- Owens, L., Daly, A. & Slee, P. (2005). Sex and Age Differences in Victimization and Conflict Resolution Among Adolescents in a South Australian School. *Aggressive Behavior*, 31, 1-12.
- Pakaslahti, L., Karjalainen, A. & Keltikangas-Järvinen, L. (2002). Relationships between adolescent prosocial problem-solving strategies, prosocial behaviour, and social acceptance. *International Journal of Behavioral Development*, 26, 137-144.
- Singer, E & Doornenbal, J. (2006). Learning Morality in Peer Conflict. *Childhood*, 13, 225-245.
- Takahashi, F., Koseki, S. & Shimada, H. (2009). Developmental trends in children's aggression and social problem-solving. *Journal of Applied Developmental Psychology*, 30, 265-272.

Özgülük, S. B. & Erdur-Baker, Ö. (2010). Gender and grade differences in children's alternative solutions to interpersonal conflict situations. *Procedia Social and Behavioral Science*, 5, 511-514.

Wied, M., Branje, S. J. T. & Meeus, W. H. J. (2007). Empathy and Conflict Resolution in Friendship Relations Among Adolescents. *Agressive Behavior*, 33, 48-55.

Käesolevaga kinnitan, et olen korrektset viidanud kõigile oma töös kasutatud teiste autorite poolt loodud kirjalikele töödele, lausetele, mõtetele, ideedele või andmetele.

Olen nõus oma töö avaldamisega Tartu Ülikooli digitaalarhiivis DSpace.

Egle Valdaru
